

L'HOSPITAL DE SANTA CATERINA 1 de juny 2016 CONFERÈNCIA AMICS DEL MUSEU DE GIRONA

Hospital: Del llatí hospes (foraster, hoste o viatger) i d'aquest mot deriven l'adjectiu hospitalis, que significa hospitalari, i el mot hospitium, hospitalitat

Entenem per hospital la casa on es recullen malalts pobres i peregrins per un temps determinat, el just per solucionar-li el problema: estada i refugi al segon, guariment al primer

El naixement de la xarxa hospitalària gironina s'ha d'emmarcar en un procés generalitzat de fundació d'hospitals a tota l'Europa de la Baixa Edat Mitjana, degut a una forta pressió sobre la ciutat dels excedents rurals que crearà situacions de pobresa i misèria en contrapartida a la creixent riquesa d'una elit ciutadana, dedicada bàsicament al naixent comerç. Per salvar la seva ànima per un costat i evitar aldarulls ciutadans per l'altre, aquesta elit invertirà una part dels seus guanys en la fundació dels hospitals.

D'aquesta manera, els hospitals es convertiren en centres assistencials (orfes, malalts, peregrins) que canalitzaren la devoció i fervor caritatiu de l'època (donacions, caritats, causes pies), actuant com a centres de finances (censals, arrendaments) per augmentar i/o mantenir el seu patrimoni.

Aquests hospitals tenien una doble funció: la primera, solucionar les necessitats dels pobres malalts del mateix poble, persones que vivien soles, amb problemes econòmics normalment " pobres malalts o per sans desvalguts..." Per aquest motiu l'hospital ha estat considerat, fins fa poc, un lloc a evitar, ja que només els pobres hi anaven a raure; la gent benestant pagava el metge perquè el visités a casa seva. Anar a l'hospital o guarir-se a casa era doncs, la línia que separava tot sovint l'estatus social en una localitat. Per la segona funció, aquests hospitals medievals es convertiren en els anomenats "hospitals de pas", centres receptors per un dia del pelegrí, del malalt que porten a Girona o de l'expòsit, a qui alimentaran, escalfaran i ajudaran fins que l'endemà l'hospitaler, si l'hospital es prou important, o bé el justícia o el pagès en altres casos, agafarà el relleu i els traslladarà al proper poble .

Segle X infermeries i hostatgeries dels monestirs de Sant Pere de Rodes, Besalú i Banyoles

995 existència d'un alberg de peregrins a Girona

1093: existència de l'hospital dels Capellans o Hospital Vell a Girona costat església S Nicolau

XII finals: hospital de St. Llätzer o de Pedret per a pelegrins i leprosos,

1212: fundació de l'hospital Nou o de Santa Caterina de Girona actual plaça mercat: la Confraria de l'església de Sant Martí comprà uns solars propers al riu Onyar i al camí de Barcelona i construí allí un hospital per a malalts pobres sota l'advocació de Santa Caterina Verge i Màrtir. La gent l'anomenà l'hospital Nou en contraposició als ja existents. Amb lleugeres modificacions En el segle XVI l'hospital tenia les següents dependències: entrada, arxiu, estable, celler, pastador, cuina, sala, casa dels infants amb tres cambres i set llits, sala dels homes amb onze llits, un altre dormitori d'homes amb sis llits més, cambra de les dones amb sis llits, cambra dels nafrats amb un sol llit, cambra dels orats amb dos llits i dues cadenes de ferro, cinc cambres per al servei i comanador, la capella de santa Caterina, dormitori del comanador, cambra del rector, quatre cambres més per al servei i l'hort amb dues vessanes, una sínia i una era. El torn per a lliurar els expòsits estava en aquest hort i no en la porta principal. En el segle XVII noves modificacions ampliaren l'espai de l'hospital, afegint-se un segon pis, de forma que l'any 1645 tenia una capacitat de 83 llits.

1649 La mala administració de l'hospital portà a signar una concòrdia l'any 1649 mitjançant la qual s'establia una junta mixta formada per dos representants del govern municipal, dos del Capítol catedralici i l'administrador.

1654: enderrocament del primer hospital de Santa Caterina de Girona (actual Plaça del Mercat): perill muralles

1679: inauguració del nou hospital de Santa Caterina (1679-2004), grans carreus perfectament escairats, porta d'estil neoclàssic amb fornícula superior per a la imatge de la verge o de santa Caterina. Finestres amb ferro forjat, quatre balcons en el primer pis i al cim, vint-i-cinc finestretes ben arrenclerades. La porta d'entrada donava a un pati interior amb una grandiosa escalinata i arc per la qual s'accedia a la planta principal. l'arrambador de rajoles de ceràmica que adornava i protegia les parets de les grans sales de l'hospital; emprant "rajola de València" feta a Barcelona i transportada per mar fins a Sant Feliu de Guíxols i d'allí amb traginers fins a Girona. A la banda de ponent s'alçava la capella.

organigrama de l'hospital de Santa Caterina de Girona Any 1718; Curta primer: 120 lliures; Prior 100; Doctor 50; Cirurgià i apotecari 40; pastador d'epa, 30; traginer, 28; comanador, Mestra de minyones, dispesera, infermer, cambrer, dida, llenyataire, cuinera, ajudanta cuinera, hortolà, governadora criatures, 12; ferrer, 10

Entre 1735 i 1750 s'acabà l'estructura bàsica de l'hospital, amb la construcció d'un local reservat a les dides i expòsits.

1751: construcció de la farmàcia de l'hospital de Santa Caterina de Girona

1758 es reduïren els interessos dels censals del 5% al 3% l'economia dels hospitals trontollà

1776: edificació de la Casa de Misericòrdia i Hospici de Girona

1781: primers ingressats a l'hospici de Girona

1781 i 1785 es construí la Casa de Convalescència a la banda de llevant

1793: Germans de la Caritat de la Santa Creu i Sant Pau, arriben a l'hospital de Santa Caterina de Girona per tenir cura dels malalts

1849 Llei de Beneficència i 1852 Reglament de Beneficència: Hospitals Provincials, Dividia els establiments en hospitals de malalts, cases de misericòrdia, maternitat i expòsits, orfes i desemparats. Article primer dóna el títol d'establiments provincials a l'Hospital de Santa Caterina i a l'Hospici, encarregats d'acollir:

"Los enfermos cualesquiera que sea su enfermedad..

Las mugeres que hubieran concebido legítimamente y cuya pobreza les impida atender a su especial estado.

Las mugeres de cualquier estado y condición que hubieran concebido ilegítimamente

Los niños entregados a mano. Los dementes, ciegos y sordo mudos

Los niños pobres cuyas familias no puedan atender a sus subsistencia, educación y enseñanza desde la edad de 7 a 18 años.

Los pobres incapaces de un trabajo de subsistencia, desde los 8 a los 60 años. Los ancianos mayores de 60 años imposibilitados para el trabajo.

1853: Fundació de la Casa de Maternitat i Expòsits de CADA CAPITAL DE Província i Tortosa

1855 Desamortització Madoz: queden sense rendes ni censals, Reial Ordre de 14-9-1855 per la qual l'hospital de Santa Caterina passa a la Diputació de Girona.

Industrialització: menys religió més ciència, metges substitueixen capellans

Església reacciona: monges, citar la pila de comunitats

Miracles: Fàtima, Lourdes, Knock

Temple expiatori: Tibidabo, S Família, única ciutat amb dos temples

1911 els Germans de la Caritat de la Santa Creu i Sant Pau, hi romanen fins el 1911, quan es queden només al psiquiàtric de Salt i a l'hospital hi arriben les Filles de la caritat de Sant Vicenç de Paül,

dècada de 1940 l'hospital tenia una capacitat de 408 llits

1992 la Diputació de Girona passava l'hospital a l'Institut d'Assistència Sanitària de la Generalitat de Catalunya.

2004 tots els serveis de l'hospital es traslladaven al nou edifici construït a la veïna vila de Salt i l'Hospital de Santa Caterina :dependències de la Generalitat de Catalunya a Girona

FUNCIONS DE L'HOSPITAL:

Malalts, pelegrins, orfes i expòsits

Malalts: pobres i sans desvalguts, gent de poble sense família, a cada poble un hospital, a vegades una sola cambra, carrer de l'hospital. A finals XIX i XX reconversió: avenç ciència mèdica: aparells: impossibilitat tenir-ne el metge a casa: concentració en hospitals: interès burgesia en potenciar-los: pas d'hospital a clínica; avui dia a geriàtrics. PELEGRINS: MOLTA GENT VOLTAVA EN L'EDAT MITJANA. Pelegrins a Roma, Jerusalem i Sant Jaume de Compostela, però també pelegrinatges més curts: Núria, Tossa-Sta Coloma, Sant Pere de Rodes

Tothom volia relíquies: negoci, gent, fires

Sant Martí del Canigó tenia moltes donacions, però no tenia relíquies; l'any 1014 l'abat encarregà a dos monjos que en busquessin. Aquests monjos, s'assabentaren dels miracles que havia fet Sant Galderic, que era un sant de la regió de l'Aude, mort l'any 900. Anaren al cementiri de Vièlleville, on estava enterrat, i s'emportaren un tros del seu cap, una part del tòrax, un braç i una cama. Sant Martí del Canigó agafà tanta fama que es convertí en lloc de pelegrinatge i Sant Galderic es convertí en patró dels pagesos. Ripoll també anar a robar restes del cos de Sant Eudald.

Sant Pere de Rodes: Tanmateix, era l'indret amb més relíquies de tota la zona pirinenca: el cap i el braç dret del mateix Sant Pere Apòstol i primer Papa; divuit cossos de màrtirs molt gloriosos de noms avui dia desconeguts: Torcat, Acci, Vergi, Urçi, Eibert i així fins a divuit; el coltell i la cadena amb la qual Herodes lligà Sant Pere; una pedra de la columna on Crist fou lligat i assotat; un dit amb carn de Santa Magdalena; una pedra de les que

usaren per lapidar Sant Esteve; la pedra blanca des de la que Jesucrist pujà sobre un ase; mostres de terres roges sobre les quals estigué Jesucrist quan digué: “la pau sigui en vosaltres”; i ossos, dents i vestits de diferents màrtirs, sants i apòstols, entre ells Sant Jaume. Un parc temàtic medieval.

Dos classes de pelegrins: confiats (fan la promesa i hi van)

Desconfiats: primer que es curi i després hi van

Sta Coloma: Tossa, mare promesa si nen es cura pare tres anys descalç

Orfes i expòsits: diferenciar: orfe té pares coneguts; expòsit no

PRÈVIES ABANDONAMENT : AVORTAMENTS I INFANTICIDIS

una de les pors més insistents de l'època era l'avortament, denunciat repetidament per l'església i que portà a la creació de les habitacions de retir de les embarassades en els hospitals per tal de tenir el fill d'amagat i evitar així tan l'avortament com la vergonya pública.

l'habitació annexa a l'Hospital de Santa Caterina de Girona on s'hi retiraven, de grat o de força, les dones que havien perdut l'honra i que més tard agafarà força per si mateixa fins a convertir-se en la Casa de Misericòrdia fundada pel gironí Ignasi de Colomer i de Cruïlles i que serà, a la vegada, la matriu del futur hospici:

"Y que en el mismo [l'hospital] se construyese un apartamento secreto para que en el tubiessen a la mano las Muchachas que cayeren en desgracia de ser en Cinta, retirarse en el para impedir todo escandalo y disimular sus Desgracias...[] Porque en cada año computados unos con otros entran en dicha Santa Casa 70 niños expósitos comprendidos los naturales de la casa, a saber, aquellos que nazen de las muchachas que para disimular sus faltas se retiran en el Secreto apartamento que se halla para ellas expresso "

Infanticidi Hi ha constància en els arxius parroquials gironins de comptats casos que representarien possiblement la punta de l'iceberg, donat que l'assassinat i posterior desaparició del cadàver, sobretot en les zones rurals, no havia de representar cap mena de dificultat: "Lo die quatre de juny de 1733 se trobá en la bassa del Molí de Perarnau una criatura negada de l'edat de alguns quatre mesos (era minyona) la qual era filla de Osor y segons se creu i ni ha conjectures ben evidens, que la sua mateixa mare lo tirá en la riera (vulla Deu guardarnos de semblants tentacions). En el segle XIX són constants les troballes de cossos de nadons en els teulats De cases o en el riu o en el Rec Comtal a Barcelona,

A més dels mètodes violents fins aquí comentats, hi havia un altre mètode d'infanticidi bastant estès i que entraria dins la legalitat, si més no per manca de proves, com seria l'ofegament, l'asfíxia del nadó en els primers dies de vida: bressols

ABANDONAMENT

Una bona part dels expòsits es podrien catalogar com a "avortaments frustrats". el bisbe de Girona Tomás de Lorenzana al creure que la mortaldat era en bona part deguda a tot el procés d'encobriment que realitzaven les mares per evitar el coneixement públic del seu embaràs: "Estos niños, desde el vientre de su Madre, empiezan a padezer trabajos grandes; las Madres por ocultar su delito se aprietan, mortifican y a vezes procuran el aborto, se violentan el parto y dexan las criaturas a las inclemencias quando llega al cabo parece no han procurado si no su muerte, como han nacido tan desmejorados a la vida con dificultad pueden conservarla"

CAUSES:

Honradesa i pobresa

HONRADESA Una donzella embarassada pel promès o per un soldat, una criada embarassada pel fill de l'amo o pel mateix senyor, una filla embarassada pel pare o germà, una " desconsolada " embarassada pel frare o confessor, una concubina embarassada per l'amant que no li acceptarà el nadó, una donzella que pareix d'un home casat, podríem considerar-los abandonaments per manca de moral, per no perdre l'honra de la noia o molt més sovint i hipòcritament, del pare real. Tanmateix, si aprofundim més en les causes de la relació sexual podrem entreveure altres motivacions ben llunyanes del llibertinatge sexual: les relacions prematrimonials molt sovint seran més fruit de la impossibilitat econòmica de casar-se que no de la disbauxa sexual dels promesos; la criada embarassada ho serà més per la "forçada" claudicació davant la seva font d'ingressos que no per vici moral; molts incestos eren producte de la impossibilitat de dormir tots els membres familiars en llits separats.

Amos i capellans tenien quelcom a veure amb els abandonaments:

1737, el bisbe Taberner, es veié obligat a prohibir al clergat tenir criades joves. La mort del prelat, la tardança en cobrir la vacant i la provisionalitat del nou bisbe Pere Copons aviat tornà a relaxar els costums, arribant-se a l'escàndol públic provocat en la ciutat de Girona, quan es denunciaren diversos clergues que vivien en concubinatge i prenyaven les seves criades. el bisbe Baltasar Bastero no dubtà en enviar una carta a tot el clergat gironí obligant-lo a desfer-se de les criades i majordomes menors de quaranta-cinc anys, incloses les nebodes, que només podien estar com a tal fins els quinze anys, havent-les

de col·locar a partir d'aquesta edat en un convent, en matrimoni o a servir. Malgrat tot, el 23 de febrer de 1738, el fiscal de la Cúria encara ha de denunciar que mentre la majoria d'eclesiàstics del bisbat ha anat desfent-se de les dites criades, no passa el mateix amb vuit canonges de la ciutat de Girona que mantenien encara les seves criades: "joves, vistoses i hermoses

I al seu costat, els abandonaments legítims producte de la pobresa, del simple i senzill desbordament de l'espai familiar, agreujat en temps de guerra o fam.

LLOCS ABANDONAMENT

A la porta d'una església, al torn de l'hospital, a la vora del camí:

18-08-1737 "...he batejat sub conditione a Maria...filla de pares incògnits, trobada expòsita en un camí publich venint de dita vila de Osor a la Vila de Angles

24-7-1750: "deixaren a la nit a la porta de la casa de la llevadora"

18-04-1788 "...recent nat, portat en lo hospital de Pobres de esta vila per una dona incognita, la qual ha dit que no era batejat..."

20-1-1789: "... he batejat a Marianna, Rosa, Francesca, filla de pares incognits y posada a la nit en la porta de la Rectoria..."

19-12-1793: "...trobada lo mateix die en una Roureda de dita parroquia

9-12-1794 : "nada lo mateix die y trobada en la porta del Ospital de la present vila de Santa Coloma."

10-5-1794 : "nat lo die se ignora y trobat en lo Mas Llobet prop del Camí Real fill de pares incògnits "

"...una hora y mitja antes del die portaren a la porta del mas Pla dest Poble de Sant Dalmay un infant fill de Pares incognits y los quel portaren tambe volgueren quedar incognits, puix havent dit que no era batejat fugiren.

BATEIG I TRASLLAT

expòsits, abans de ser traslladats cap a l'hospital de Santa Caterina de Girona, eren batejats a la parròquia on eren trobats, com així es veu en aquest document olotí: "...los exposits: que es dir, se acompanyan fins al Poble Vehi o immediat com es Santa Pau, Las Presas, ans be que ab los exposits sino consta esser batejats se compleix antes la precisa diligencia de portarlos a la Iglesia Parroquial per a batejarlos y despres ab la fe del Batisme se portan acom es dit al Poble immediat pagant per la conducció de cada exposit sis sous..."

Un altre element formal en el bateig era el nom amb què s'anomenava l'expòsit. El terme més usual era el de “fill de pares incògnits”, tot i sortir alguna que altra vegada el de “fill de la ventura” o “fill de la bona ventura”.

Respecte al sexe dels expòsits, les xifres invaliden la hipòtesi tan usada i poc comprovada d'una major proporció de nenes sobre nens, al·legant les dificultats que representava en la societat de l'antic règim criar i col·locar a les noies, molt més costós i ruïnós que els nois. Res més lluny de la realitat que pensar doncs que l'exposició d'infants seria un sistema per regular l'excedent femení. F. Campderà comprovà el segle passat que la relació entre nens i nenes abandonats en la "província" de Girona era de 50,4% nens i 49,6% nenes,. Cal recordar que a l'antic règim la proporció de naixements legítims era de 51,46% nens per un 48,54% de nenes

Els trasllats posaven a prova la capacitat de supervivència dels afectats. En el cas dels expòsits, podien tardar una setmana a arribar a Girona, ja que normalment en un dia només canviaven de poble una vegada: quan arribava el portador, el deixava amb l'hospitaller, rector o regidor degà del poble i aquests havien de buscar el nou portador que l'endemà tornava a iniciar el procés. Així de Banyoles a Girona, es tardava quatre dies, masses per un infant acabat de néixer, ja que en aquest termini de temps molt sovint s'alimentava només del vi que li donaven per tal de tenir-lo atontat i que no molestés; altres vegades, bevia llets de diferent procedència a deshores i més sovint per calmar els fogassos d'un pit carregat que no per necessitat del propi infant.

Com anomenaven als expòsits trobats? Ventura, Trobat o Bonaventura Al llarg del segle XVII, , l'expòsit surt nomenat com a fill de la ventura, fill de pares incògnits, fills de llet. També se'ls nomena pels tres noms que se'ls hi dóna al batejar-los. “una fiulla los genitores sabran, fill natural, bateigat un infant secret, fill de Déu i de la Verge Maria, fill de la terra, fill de no se qui, fill de la ventura, bord, bastard, expòsit, fill de pares incògnits”. Aquest últim és que s'imposarà a partir del segle XVIII i més endavant es substituirà pel d'expòsit, usat a Castella i promogut per totes les lleis de l'estat liberal del segle XIX.

En la sèrie estudiada de l'any 1608-1609 a l'hospital de Santa Caterina de Girona, es batejaren 14 i 16 criatures respectivament. Els noms posats foren Esteve Rafel, Maria Agnès, Mariàngela Esperança, Anna Eugènia, Narcisa, Antich Magí, Teresa Sicília (per Cecília) Margarida, tots noms de servents de l'hospital que són els que feien de padrins En una cata realitzada l'any 2013 a Idescat, surten encara aquests cognoms a Catalunya relacionats amb els expòsits:

Cognom Expósito: 5771 catalans el porten de primer cognom; i 6607 catalans de segon cognom.

Cognom Ventura: 5734 de primer cognom; 5393 de segon cognom

Deulofeu 496 de primer cognom, 460 de segon cognom

Cognom Hospital 245 de primer cognom, 277 de segon cognom

Cognom Bonaventura: 78 de primer cognom; 69 de segon cognom

Cognom Trobat: 17 de primer cognom; 10 de segon cognom

Quan la llei ordenà que fossin els jutges qui possessin els noms dels expòsits, els jutjats de Barcelona ciutat, entre 1879 i 1903, posaren cognoms tan rars com noms de pobles i ciutats: Calaf, Mahón, Cadaqués, Cervera, Burgos, Gombreny; o bé un altre jutjat que posava cognoms començats amb G: Goyas, Gordejuela, Grado, Graja, Gormaz, Goñi, Gor, Granátula, Granera, Guadalete, Guarrates, Guijuela. Altres cognoms vergonyosos posats als expòsits eren: Navalpotro, Nigrán Zollo, Nepio, Zufre, Nerva Zael, Hiniestra Lavalucillos. Altres posaven noms de plantes: Amapola, Camélias, Higuera, Pinar, Boj, Pera. I a més, una horripilant varietat: Quinqué, Boya, Bóveda, Galera, Seda, Alforja, Crudo, Florido, Beato, Tropa, Lona, Gol, Primor, Tropa, sense oblidar els catalanismes: Sendra, Tinter, Quadrat, Quadern, Secall, Carrils, Secós, Dardà, Campanà, Magrané, Botellé, Moll, Pintat, Anell, Fullet, Florit, Plantat.... A Igualada posaven noms rimbombants: España, Cataluña, Rambla, i altres pobles posaven Manco, Sidra, Tila, Tina, Mesa, Vidrios, Cuerdas, Rejas, Muro, Estribo, Barco, Arboleda

A Girona, a finals del segle XIX començaven per una lletra i anaven posant dos cognoms que comencessin per ella, fins que se'n cansaven i començaven amb la lletra següent. Cal dir però que la majoria de cognoms que es posaven eren bastant usuals: Gelada, Gispert, Guisón, Gaubert, Guardia, Gusiñé, Gratacós, Gascons, Grau, o bé Heras, Huguet, Hospital, Hortal, Hostench o Ibran, Isart, Isamat, Isern o Johé, Julià, Juncà, Janer o Llauger, Llorenç, Lluquet, Lluerna, Llorella, Llorell

ARRIBADA

1803 "La Tornera que siempre será una viuda experimentada en manejar criaturas, y si puede ser comadrona, vivirá y dormirá en el quarto en que está el Torno, sabrá bautizar para hacerlo en un caso urgente y al efecto no estará nunca sin agua natural; tendrá fuego de noche, y alomenos tres vestidos enteros para criatura por si exponen alguna desnuda como sucede las mas veces; registrará a cada Expósito la lengua para quebrarle el telillo sino estubiese hecho, y le pondrá a los labios un poco de miel de la que tenga a

prevenció; le lavarà també la cabeza con aguardiente y si ve que está enfermo y frio le hará unas pítimas de vono generoso o de palsí desde el estomago al ombligo y con el mismo vino le lavarà también el espinazo para que entre en calor, y registrará si ha arrojado el mecomio y si está bien atado al ombligo"

QUANTITAT un centenar a l'any en el segle XVIII, augmenta a uns 130 en el XIX i baixa cap els 60 i 20 en el XX

DIDES MERCENÀRIES I HOSPITALÀRIES

Mercenàries (particulars) cobren més: Hospital no pot competir: dides més dolentes: llets, caràcter, estabilitat, educació,

DIDES INTERNES :quatre a vuit a l'hospital, a voltes han d'alletar quatre nadons

Llegim les Ordinacions de l' Hospital de Santa Caterina de Girona de l'any 1706 per veure el funcionament de les dides de la casa o dides internes, totes dirigides per una Mare Comanadora:

“Obligacions del comanador y comanadora: Vigilar que quan arribin els expòsits portin la fe de baptisme i si no, fer-los batejar i buscar els padrins. Si la criatura és nascuda a l'hospital, serà la llevadora qui la portarà a les fonts baptismals. Ni la comanadora ni la llevadora poden demanar res als padrins, ja que aquests són voluntaris.

Han de demanar una copia del baptisme i la posaran “dins una bolseta de cuyro ben conduhida y lligarla ab la ropa aportantla die y nit porque hi son los sants quatre Evangelis”

Aura de portar el llibre de Dides vigilant no donar cap expòsit a cap dida del mateix poble, “tenint cuidado que las Didas sien lleteras y que no estigan desgastadas”. Donarà també la roba de les criatures. “ Y si ditas Didas no estan contentas lo comanador o comanadora las aconsellaran representarlos la pobresa en que dit Hospital se troba. I axó ha de esser sens impacientarse, ab totas dulçuras y paciencia. Y se lo encomanara vagen ventarse en casa lo Sr Administrador qui tindrà lo carrech de fer las didas de llet de ditas criatures.”

Les dides quan vinguin a cobrar han de portar un paper del capella del poble que digui que la criatura està sana, o no cobraran.

També haurà d'anotar en el llibre si la criatura és tornada per manca de llet, desmamada o morta. Ha de tenir cura de les desmamades i de vigilar que les Dides donin amor als nens i no es barallin “porque si se barallan y prenan colera tot recau sobre las pobras criaturas; pero si per cas hi ha alguna Dida renegra, forta de conducció y sens amor ni caràcter ne hage de donar part”

També ha de controlar que totes les dones que han parit en l'hospital han de criar tres mesos per l'hospital, per així eixugar el deute del que hauran gastat.

Ha de vigilar que a l'estiu hi hagi sempre tres dides internes i a l'hivern, dues. I que si passen d'una criatura per dida, procurar ja col·locar-les amb dides externes.

Obligacions de les dides internes: Donar de mamar a totes les criatures de llet que hi hagi, netejar-les i no barallar-se. Si no tenen feina, han de filar o cosir. Les dides no poden sortir de l'hospital ni relacionar-se amb cap persona si no hi ha la comanadora davant. Si tenen cura de dos o tres criatures se'ls donarà esmorzar i berenar doble. Tenen l'obligació de tenir "tot cuidado quant dormian que no foguian ninguna criatura y que sempre que vestían las criaturas la sajen de señar y persignar y que los lligan la butlleta del baptisme a la veta de la faxa; Y quant aniran en lo llit los posian aygüa benehida al front"

La necessitat d'intentar solucionar constantment la manca de dides internes i d'intentar alimentar als nadons durant el trasllat va portar a crear o usar artificis per suplir la llet humana i el 1803, Francesc Vergés, gerent de la Casa d'Expòsits, afirmava que: "..al niño puede ayudarselo con darle a xupar con tubos inventados al intento y guarnecidos con esponja la leche de vaca y mejor de cabra, quando faltare la de muger puede aquella suplir por esta, sin recelo alguno del daño que erradamente se temia. Y aun como dice Ballestero es en ciertos lances preferible, por exemplo naciendo el niño contagiado, por no inficionar al ama; o quando esta es poco sana, en cuio caso mama el chicuelo con la leche los males de quien la da."

DIDES EXTERNES: fins al 18 mesos, després tres anys i fins els sis; l'any 1863 tenia 312 dides

S'observa la preponderància d'una determinada zona d'influència, la que anomeno "l'eix del Ter muntanyenc" que fa que Sant Gregori, Amer, Bescanó, Anglès i Osor acaparin el 36,6% de totes les dides de les quatre sèries (684 del total de 1868) quan representen un 3,1% de la població total del corregiment. I si a aquests nuclis s'hi afegeixen Quart d'Onyar, Vilobí d'Onyar, La Celler de Ter, Sant Martí de Llémena i Les Planes d'Hostoles, acaparen el 50,8% de les dides. O sigui, el Ter i la muntanya serien els dos elements diferenciadors a l'hora de triar les dides, o d'oferir-se aquestes

TRAMPES

Els casos més típics i documentats de trampes socials correspondrien a les dides que havien abandonat el seu propi fill

Altres trampes de les dides succeïen quan tot i estar embarassades o malaltisses, agafaven un expòsit per cobrar un sou o per treure's la malaltia del seu. Feien anar una dida saludable a revisió però després es quedaven elles el nen. Un altre cas d'engany era el d'aquelles dides que amagaven la mort de l'expòsit per anar cobrant la mensualitat,

Un dels fets més denunciats era precisament la manca de llet o la escassa qualitat de la mateixa, per debilitat de la dida o per ser una llet ja massa vella.

Un altre inconvenient que es plantejava per a l'estabilitat de l'expòsit era els canvis de dida. Per què deixaven l'expòsit? quan la dida aconseguia alletar un infant legítim, més rendible i sense augmentar les responsabilitats o la feina. Dels 622 expòsits estudiats en les deu sèries, n'hi ha 145 que van canviar de dida al llarg del seu alletament: un 23,4% del total

Les trampes higiènic-sanitàries

vicis i trampes de les dides: abusar del vi, el picaven sense misericòrdia. la manca d'higiene de la dida que no netejava al nadó i aquest malvivia entre els seus excrements dos o tres dies, el costum de mastegar la dida el menjar abans de donar-lo a l'infant amb la possibilitat d'encomanar malalties a través de la saliva. el costum de dormir la dida i el nen en el mateix llet, i al donar-li de mamar estant adormida, hi havia grans possibilitats d'ofegar-la. l'excessiva utilització de drogues per fer-los dormir de nit quan ploraven per qualsevol circumstància: la triaca magna, el diascordium i el xarop de cascall eren utilitzats per les dides sense miraments, provocant a la llarga convulsions i mareigs.

S'havia d'utilitzar la xarxa eclesiàstica per controlar les dides i així el capellà: buscar dides, controlar que no donés llet a altres criatures, que no el deixessin sol, si els netejaven sovint, si usaven correctament la roba lliurada per l'hospital, si els tractaven amb amor així com si els faixaven correctament sense oprimir-los excessiva ament, i si no els donaven vi ni altres licors.

MORTALITAT

Dides internes a vegades quatre nens per una dida: mortalitat, feblesa,

Deslletament a l'any i mig: melangia

Mortalitat del 90% als cinc anys

El mateix hospital de Santa Caterina resumia perfectament les condicions en les quals es rebien els nadons: "...llegan muchos extenuados a esta Casa, por no haberse alimentado desde donde se conducen, y otros por el poco cuidado que puede haber en los Partos,

causa de la ocultacion que es natural." L'exposició a la intempèrie, sense cap peça de roba la majoria de vegades i el posterior trasllat, significava una pèrdua total de les defenses del nadó, obligat a mamar de diferents pits o bé alimentat amb mel i vi o simplement no alimentat, arribant així exhaust a l'Hospital.

Antoni de Bilbao l'any 1789: "Es lo general del hombre en este mundo, nacer, que es su principio, vivir, que es su medio, y morir, que es su fin: pero de esta parte o número de hombres de que hablo (els expòsits), no ha sido así: nacen, y mueren, como los demás, pero su vivir no dura mas, por lo regular, que lo que se necesita de vida para perder la misma vida; en unos, quatro dias; en otros, ochos, en algunos un mes; en raro un año, segun su mayor o menor robustez, y desamparo, mientras que la hambre, la miseria, el abandono los destruye, los acaba" (Bilbao, Antonio)

En les dades de l'hospital de Santa Caterina, de 1706 a 1786 la mitjana de mortalitat es mou sobre el 60% dels nadons ingressats. Ja en funcionament l'hospici de Girona, l'any 1786 es moriren el 78% dels nadons acollits; l'any 1795 aquest percentatge arribà al punt més alt, amb el 90% de defuncions; l'any 1859 fou del 58% mentre que l'any 1862 baixà al 30%, xifra que es mantingué amb un lent descens al llarg dels propers anys. Així, l'any 1863 ingressaren 562 nens i en moriren 182, un 32%

DESTÍ:; afillaments, criades, El rebuig social a l'expòsit: tenia un estigma, no podien exercir mai d'eclesiàstics ni monges

1781 HOSPICI a partir dels sis anys van a l'hospici